

Dévény

Dévénynél tört be Ady új dala, a lázadó, de magyar ének.

Új himnusz a verejtéknek és a magyar vérnek.

Kóbor igricek régi lantját belepte régen régi por.

Tán mégis megmozdul a vár alatt egy halott valahol.

Tatár csákány a koponyáján, alig hallani szavát: —

beh jó annak, kit ellen öldös és nem barát. (Gál László)

„Vitézek, mi lehet e széles föld felett szebb dolog a végeknél, hol kikeletkor a sok szép madár szól” — ily ékes szavakkal virrasztott a végek felett a déli költő, a lantos világfi, Balassa Bálint. Erdekes szavakkal és éles karddal is virasztott népe fölött a néhai nemes és vitéz költő, a hősi szerelmes és elszánt kapitány. Mi lehet a széles föld felett emberibb és költőibb, történelmi emberibb munka, mint formálni, lanttal és fringiával formálni a lelkeket, hogy álljanak a végeken, megálljanak és strázsáljanak. Szebb dolog nincs a végeknél, ez ősi-gyepűknél, de különösen nincs szebb a Nyugati-átjárónál, Dévénynél. Bastya, barrikád az, hol süvöltve találkozott minden korban minden magyar és nem magyar; az volt az igazi végvár, eszmék barrikádja Dévény!

Dévény volt ezer évig az eszmék barrikádja, ország gyepűje, ahol kikeletkor a sok szép madár szól és gyönyörűen fakadt vér, tündöklő tavaszban, zordon őszön, botorul, de bátran. Ezer évig sajtó szimbólum volt Dévény. És Dévény nem veszett el tizenkilencben a párisi okmányokban; de elveszett a baráti, bajor Münchenben. *A magyar államiság eszmei integritásának legnagyobb Mohácsa volt a müncheni ajándék.* — Nem volt ennél fájóbb sebe soha a Dunamentének.

A végeken a török ellen veredtek, de a végvár-szellem dolgozott a nép akarata mélyén, hogy ezer évig kitartsa a bástyafokon a nyugatról aláaknázó megsemmisülés ellen. A függetlenség, az önállóság megszűnését jelentette a Közel-Nyugat német veszélye; a török áfium nem egyedül rokasztotta az erőket, a tatár tortúra eltikkasztotta a kutakat az országban, de mindig talpraszokott a nép. — Nagy élet akarások szunnyadtak a csontokban és a vérben. Forró kohóország volt a Kárpátok körébe zárt föld, olvasztón ölelt magához a talaj szlávot, dákot, morvát és magyart.

Új erőként Anteusként nyúlt a földhöz és mindig volt ereje a küllelennel szembe szállni. Nem a török áfium volt a veszély, még az ország legszagatóbb perceiben sem, hanem a német *maszlag*. — Tíz évszázad német követeléseit rettenés nélkül verték vissza a végvári falak. A végvárszellem, a német ellen örökletes tulajdona lett a Dunamentén magyarnak és nem magyarnak.

Nyugatért küzdött, vérezett és elvérzett a nép, ugyanakkor a Közel-nyugat ellen küzdött a vérző nép, amelyet magába akart olvasztani és akar ma is az erőyes ellenség. Különös bal-

jos sorsú nép volt a dunamedencei magyar, Keletről kelt és soha nyugtot nem lelt nyugatvágyó lelke. A Nyugatot védte, barbártól, bajtól, tatártól, töröktől, egyszál kardal kezében és mikor tulajdon uraitól meggörnyesztve élt, és mindidáig úgy élt, akkor is óvta a Nyugatot, óvta véstől, téltől, jajtól és míg a Nyugatot háborúk között is bejárhatta az eszmék, tények, fények és színek, hős-meleg, ébresztő-derűs Golf-áramlata, hangok és muzsák röpködtek városaiban, távoli nagy kedvek szé-
píthették történelmét, addig a szerb, magyar, horvát Dugovicsek, Hunyadiak, Szondik, Kapisztránok, Zrinyik és Dobók — valami magyarázatlan történelmi felelősségérzettől és sorsvállalástól vá-
lasztva — álltak a keleti strázsán, véreztek és pusztultak.

Am nemcsak védtek a Nyugatot, de akarták is áhitott és frigyelt levegőjét, ligetes tájait, tudományát, hogy ők is Nyu-
gat legyenek. Keleti mély bánattal és sóvárgással hívták, de a Nyugat sohasem lehetett osztályrészük. Hiába! A nyugati-
átjárónál állt acélfalként az ősi nagy ellenség és a kalandozá-
sok kora óta, a Lech-i találkozó óta, Lehel vezér óta hiába száll-
tak nyilak és énekek, ez az ősi ellen nem békélt és nem engedte
a nyugatra szállást. A nyugati gyepüknél állt és hiába vonta tá-
madások tengere és a népek legszebb sirályvai hiába szálltak a
tengerek élén. Adázul és *őszintén* dúlt engesztelhetetlen harc
magyar és német között. Nyugattá sohasem válhatott, mert a
nemzeti létet pusztulással fenyegető germán henger elleni harcra
kellett vér, velő, agy és szív. Történelmi fatum volt, hogy tíz
évszázad viszályai özönlöttek a Duna-medence lakóssaira és töc-
fénelmi végzet volt Odoarik és Nagy Károly népét keletre húzó-
dásában ismét és ismét megakadályozni. — A magyar éppen
keletiségének öröklött és őrzött tragikumát akarta a Nyugat
szellemével átlényegíteni, de ott állt konokul Dévény, a másik
arcú Dévény, az ellen, amely éppen keletre akarta életterét
kiteríteni és a magyar ott megrekedt a harcban. Dévénynél
védte pusztító lázaktól a nyugatot és Dévénynél védte önma-
gát, a visszazúduló ártól. Dévényen túlról ezer év óta tör elő
hódító odvakból Odoarik serege; az Európa-sorsú magyarság, a
gyepü-nép, végvár-nép, barrikád-nép bizony, cleve elrendelt ho-
rizontú tömeg, hasonlíthatatlan helyzetű, testvértelen és egye-
temes pajzs-nép, és nagyon-nagyon szerenese nélkül való. Kül-
detett és sorsát vállalta. Kényszerből és kurucos kedvből. Dévény
volt az általút és szimbolikus esatater, ahol a magyar ezer év
óta vívja harcát életének nyugatra fordításáért és a Dévényen
túli világ keletre húzódása ellenében. Így Európa keletét és déli
felét is védte, sorsa így rendelte, hogy őrizze azt, hogy Odoarik
serege át ne járja Európa tereit.

Századok múltak és az idő nem változott. A harc nem
szűnt, de állt századok múlásán túl a nép fölött egy úri osz-
tály, „történelmi“ osztály, amely soha nem tudott népsorsú,
történelmi lenni, és soha nem tudott egészen egy lenni a nagy
ellenség ellen. Ez az osztály, bizony lecimborált olykor az ősi

ellenféllel és tépte saját népét, de különösképpen vitézkedett, hogy a nagy nyugati kiáltások ne jussanak bevattázottfülű magyarokhoz. A Dévényen-túli világ nem hömpölygött alá a Dunamedence népirore, de a magyar Nyugat-vágy forgácsokban fonódott a szive köré. Holott a franciák 1789-e elsők közt is elsősül a Martinovicsokat, a Kármánokat intette meg egy kiskaté erejéig és a Vérmező árkáig.

A magyar lélek, a Dunamenti történelem tragikus törése a Dévény-szimbolumban realizálódott. *Itt állt a nép, hogy homlokát nyugat felé fordítsa, de az úri osztály, a „történelmi“ osztály az ország állami életének, függetlenségének, szabadságának, történelmi jövőjének egyedüli ellenségével cemende-cimboraságra lépett és a nyugati átjáróra nem engedte szállni a népet.* — Néha, mikor jogait, — előjogait — féltette, felkelt ez az úri, földtartó osztály, szabadságáért kardot rántott, ha kellett, föl-kent királya ellen is, de a törés, a szakadék, áthidalhatatlanul és olthatatlannul élt a népben, sorsban, életben és történelemben. A nép a legvéresebb belső történelmet élte Európában — harcolt, harcolnia kellett a „történelmi“ osztály ellen is. Kétfelől küzdött és kétfelől volt Dévény-szimbolum. Két pogány közt, egy hazáért omlott ki a vére. A történelmi feudális osztály, ez az év-százados „jobboldal“ is Dévénynél állította meg a hadnép és pórnép és polgárság emberszomját. Parlagi föld maradt, kárhozatcsan, holott pálmát álmódott a Hortobágyra is. És mégis, ezernyi viszály és balszerencse között, e törés és meghasonlottság ellenére is úgy élt, mint a függetlenség, nemzeti szabadság bajnoknépe. S az volt valójában. *Az idegenek, kisebbségek elnyomása a történelmi osztályok kizárólagos műve és meszterkedése volt. Az a magyarság, a jobbágymagyarság, amely védte Európát és önmagát is a német inváziótól, nem a földrajzi Európát védte, hanem a szellemit, az Európa-szellemet. A germánság veszélye az Európa-szellem veszélye volt mindenkor. Az Európa-szellem a népek békéje, a Dunai népek békéje.*

Népek hazája, nagyvilág! — a magyar Szózat kizengése, szférák szimfoniája. Ez a feljajdulás amikor a magyart siratja, a népek közös Európa-hazáját mutatja fel a fellegeknek érekaral a Költő. Ezt az Európa-hazát védte a nép, olykor urai, történelmi osztályai ellenére, mert önmaga is kedvét lelte az Európa-szellemben, ebben akarta fürkészni Isten szabad egét.

Európai hivatást vállalt és nem önhibája, hogy vágyai teljesületlenek maradtak.

Magyarország a történelem gázlóinak vonalába esik, katonai utak, szellemi áramlatok átlóinak metszőpontjában, gazdasági erővonalak gépontjaiban, történelmi és földrajzi fókuszban fekszik. Geográfiai adottságaiból következik, hogy Európa számára nem közömbös ennek az országnak hovaferdulása. *Nem közömbös Európára, hogy ezt az országot úri osztályai egy kataklizmussal fenyegető hatalom kényéhez láncolják, mint annyi-szor tették a múltban.* A felvilágosodásra, polgárosodásra, emel-

kedéscsere gazdasági biztonságra, nyugati szellemű embermértóság elismerésére vágyó népet az úri osztály gőgje és födbirtokai üttötték el jogaitól. Holott ez a nép mindig kész volt védeni a nemzeti szabadságot a nagy közös ellenséggel szemben, pedig nép volt csupán; a nemzet fölötté állt és kivüle: kevélyen, elzárkózottan, magasan és úri-szépen. Ez a torz és tragikus törés személyesült meg a legnagyobb magyar apostolban, aki csakúgy Dévénynél akart betörni hazájába „új időknek új dalaival.“ S nem véletlenül, költői kiváltságból. Hanem prófétai büntudattal és bűnbánattal, a multakért és minden jövőendőért.

Beengedték-e a költőt Dévénynél új időknek új dalaival? Hiszen azért rivallt ősi dalt, mert ősi bánat volt, amit sirt a dévényi országkapunál: Nyugatot akart hozni ifjú sziveknek, a német ellen, a barát ellen, aki csak ölni tudott mindig és a grófi szérűk ellen, amik ott torlaszolták el az utat Dévény felé.

Dévényt most elrabolta a barát, aki ellen és akiért ezer évig vérezett, élet helyett mindig halál volt a barátság ára.

Dévény elesett, ezzel szemben áll még a zsidótörvény javaslata. *A fekete mágia bűvészinásai a jobbagymagyság millióinak embervágyát akarják közömbösíteni. Uszály-kormány muszáj-törvényt áldoz idegen hadúr oltárán, parázna nászban köti magát perverz babonát terjesztő idegenséghez, már lelki hűbéreség jármába hajtja fejét — és minden hiába. Ez már nem segít.*

A múlt században a magyar föld kisebbségit bujtatták mindig a néptest ellen, majd a magyart a kisebbségek ellen hajsolták. A magyar népi megmozdulások pedig mindig együtt emelkedtek a többi népek buzogásával s mindig azok ellen, akik közösen voltak ellenség, az urak osztályországa ellen, a német ellen.

Az európai demokráciának csak egy feladata van: megakadályozni, hogy egyetlen katonai hatalom eluralkodhassék, megakadályozni a Németközépeurópa kikiáltását, talán éppen Pozsonyban, ahol egykor egy Felsőbükki Nagy Pál szólt a nemesség felé európai szóval s ahol Kossuth írta az Országgyűlési Tudósításokat.

A magyar nép mai vezérlő nemesei azonban legalább most ne feledjék a közeli példát: a csehek és szlovákok köztársaságában a demokrácia letiprása után még a hazaárulás gyalázata árán is öncsonkító operációval hajlandók voltak irhájukat menteni az antidemokrata urak. Ezután pedig az ország szuverenitásának feladása és sok egyéb, nyomdafestéke nem kerülhető esemény következik el. Szudéták pedig, hajh, be nagy számmal vannak még és agráriusok, Beránok, másutt is. *A szudétizmus új politikai fogalomná ragályosodott.*

Egykor a magyarországi szerb kisebbség nagy férfiai, Miletić, Polit-Desančić, sőt korábban, a nagy Prosvetitelj, Dositelj féltő szemmel néztek és gondal gondoltak a Száván túli kis szerb földre, demokráciát, szabadságot, emberséget áhítottak a hegyek közé lehelni. Szabad legyen most a jugoszláviai magyar kisebbség demokratáinak átkiáltani minden határon és egybevegyűlni minden ország demokratáinak hangjával: Résen legyünk!

Fekete Béla.